

TRIBUNAL TIL UNDERSØGELSE AF DANMARKS KRIGE I IRAK OG AFGHANISTAN

ÅBENT BREV TIL FOLKETINGETS MEDLEMMER

18. januar 2019

Er Folketingets holdning til krig uforsvarlig?

Modet svigter for de politikere, der aktivt burde sørge for, at Danmarks aktivistiske udenrigspolitik undersøges fyldestgørende.

Af advokat Bjørn Elmquist, overlæge Ole Hartling, speciallæge Bente Rich, jurist Preben Søgaard Hansen og professor Christen Sørensen.

Danmark venter fortsat på en egentlig dansk krigskommission. En fremsynet klarlægning på linje med, hvad andre demokratier har gennemført. En omhyggelig undersøgelse af, hvordan Danmark involveres i og optræder på den internationale scene i krigssituationer.

Irak- og Afghanistankommissionen blev nedlagt af regeringen Lars Løkke Rasmussen II, der erstattede den med en indskrænket historisk udredning, hvori det mest relevante er valgt fra. Næmlig de juridiske og folkeretlige spørgsmål og en kvalificeret vurdering af forberedelse og resultat af Danmarks krigsindsats.

Men det er tydeligt, at Danmark ikke magter en sådan demokratisk statusopgørelse. Om de mere end 75 krigsbeslutninger siden 1990 har været et godt værktøj. Om disse "militære bidrag" fortsat er det bedste, Danmark kan tilbyde - som det fastholdes i regeringens Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Strategi.

Dette er fastholdt, selv om der ingen vurdering er af, om Danmarks hidtidige krigsindsats har været prisen værd - ikke mindst i menneskelige omkostninger. Danmark er tumlet ind på krigsskuepladserne, uden at hverken en sund beslutningsproces eller en efterfølgende opsamling af erfaringer er tænkt med.

En række af landets borgere ønskede svar på disse spørgsmål og søgte under navnet Tribunalforeningen at gennemføre en folkelig undersøgelse med fokus netop på folkeret, statsret, krigens love og resultatet af Danmarks indsats.

For at sikre en bred og troværdig konklusion skulle selve undersøgelsen gennemføres af et såkaldt tribunal, hvor fem fagpersoner uafhængigt og selvstændigt stod for undersøgelsen. Og det er os, der skriver denne tekst. Under arbejdet søgte vi at stille åbne spørgsmål med udgangspunkt i den aflyste Irak- og Afghanistankommission. Vi opsummerede Kommissionens ubesvarede spørgsmål således:

Var de krige i Irak og Afghanistan, som Danmark deltog i, lovlige i forhold til international og national lovgivning? Overholdt danske soldater og andre af vore officielle aktører krigens love i Irak og Afghanistan? Kan resultatet af undersøgelsen få retlige konsekvenser for danske ministre, embedsfolk, officerer, militært personel i øvrigt og andre?

Men det lykkedes os ikke som planlagt at afholde en høring med politiske, militære og juridiske fagpersoner af passende faglig kompetence og tyngde. Bredt udvalgt, så der var plads til at få alle synspunkter frem.

Først og fremmest svigtede de ansvarlige politikere. Nogle få sagde fra, mens resten undlod at svare - med een positiv undtagelse, nemlig Mogens Lykketoft, som gerne ville deltage. Alle de andre kontaktede partiledere og ordførere fra den tid vil åbenbart ikke forklare deres beslutninger endsige stå til ansvar for dem, i en offentlig og demokratisk sammenhæng. Det samme gjaldt samtlige de officerer og centrale embedsfolk, vi kontaktede.

Først blev den officielle kommission nedlagt. Så tilbød vi et folkeligt, nærdemokratisk projekt, som knap nok fik svar og derfor ikke kunne gennemføres. Danmarks Radio blev udsat for samme mur af tavshed, da man sidste forår prøvede at organisere en stort anlagt debatudsendelse.

Selv den indskrænkede historiske udredning møder hård modstand. Flere af de samme politikere, som nedsatte den, nægter at bidrage med de nødvendige dokumenter til undersøgelsen.

Modsat Danmark har mange af vore allierede i Irak og Afghanistan ønsket at lære af deres erfaringer - England, Holland og Sverige. Norge undersøger rutinemæssigt sine krige. Selv i USA har en senatskomité gennemgået CIA's brug af tortur under krigene.

Danmarks kommende historiske udredning er utilstrækkelig og bør omgående få en juridisk efterfølger. En fortsat dansk fremfærd med militære bidrag på den internationale scene vil kun fremstå legitim, hvis det sker på et solidt demokratisk fundament.

Lars Løkke Rasmussen berørte selv denne utilstrækkelighed i sin nytårstale: *"Jeg kan godt blive bekymret for, om alt det, der blev sat i søen i krigens kølvand, bliver skyllet væk igen. [...] Kan vi regne med, at den ordentlighed og den forpligtelse holder, når færre husker historien - som andet end netop historie?"*

De fraværende statusopgørelser har svækket Danmarks muligheder for at fremstå som troværdig international mægler. Det er uærligt og umoralsk at forklare andre regeringer, at de handler uansvarligt efter folkeretten, når Danmark ikke selv vil undersøge sin egen involvering i krig.

Vores foreslåede folkelige Tribunal-høring var et regulært nødråb, som kunne have inspireret og kastet noget lys over dette demokratiske underskud. Der er brug for, at Folketinget beslutter, at det også i Danmark bliver fast praksis med en åben evaluering af vore involveringer i krige.

Danmark skal lære af sine fejl for at forebygge nye. Til gavn for samfundet, til gavn for den tillid, befolkningen skal have til beslutningstagerne, og til gavn for de lande, hvor Danmark engagerer sig. En sådan eksaminering kræver mod af vore politikere og især ansvarlighed.

En let forkortet version af denne tekst blev bragt i Weekendavisen den 18/1 2019.